



**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINIS PROKURORAS**

**ĮSAKYMAS
DĖL REKOMENDACIJŲ DĖL PRANEŠIMO APIE ĮTARIMĄ PARENGIMO IR
NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ PERKVALIFIKAVIMO IKITEISMINIO TYRIMO METU
PATVIRTINIMO**

2014 m. liepos 24 d. Nr. I-153
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 8 straipsnio 2 punktu, 14 straipsnio 1 dalimi ir 16 straipsnio 2 dalimi:

1. T v i r t i n u Rekomendacijas dėl pranešimo apie įtarimą parengimo ir nusikalstamų veikų perkvalifikavimo ikiteisminio tyrimo metu (pridedama).
2. S k e l b i u šį įsakymą Teisės aktų registre.
3. P a v e d u Dokumentų valdymo ir asmenų aptarnavimo skyriui apie įsakymo paskelbimą Teisės aktų registre pranešti Generalinės prokuratūros ir teritorinių prokuratūrų prokurorams, valstybės tarnautojams ir darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis.

Generalinio prokuroro pavaduotojas,
einantis generalinio prokuroro pareigas

Darius Raulušaitis

**REKOMENDACIJOS
DĖL PRANEŠIMO APIE ĮTARIMĄ PARENGIMO IR NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ
PERKVALIFIKAVIMO IKITEISMINIO TYRIMO METU**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Rekomendacijų dėl pranešimo apie įtarimą parengimo ir nusikalstamų veikų perkvalifikavimo ikiteisminio tyrimo metu (toliau – Rekomendacijos) paskirtis – apibendrinti teisės aktuose, teismų praktikoje, teisės teorijoje įtvirtintus reikalavimus, į kuriuos privaloma atsižvelgti rengiant pranešimą apie įtarimą, taip pat išdėstyti nusikalstamų veikų kvalifikavimo ir perkvalifikavimo ikiteisminio tyrimo metu principus ir taisykles, nustatyti šių sprendimų įtvirtinimo procesiniuose dokumentuose būdus, siekiant suvienodinti ikiteisminio tyrimo praktiką.

2. Rekomendacijos parengtos vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksu (toliau – BPK), Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu (toliau – BK) ir kitais teisės aktais.

3. Nusikalstamas veikas ikiteisminio tyrimo metu kvalifikuoja ir perkvalifikuoja ikiteisminio tyrimo pareigūnas ir prokuroras. Baudžiamųjų įstatymų, aktualios teismų praktikos analizė, išsamus ir visapusiškas faktinių bylos aplinkybių įvertinimas yra teisingo nusikalstamų veikų kvalifikavimo prielaidos. Kvalifikuojant ir perkvalifikuojant veikas turi būti laikomasi normų konkurencijos taisyklių, baudžiamojo įstatymo galiojimo laiko atžvilgiu nuostatų. Teisingas nusikalstamų veikų kvalifikavimas leidžia apibrėžti optimalias ikiteisminio tyrimo ribas ir kryptį, lemia ikiteisminio tyrimo metu būtinas įrodyti aplinkybes, užtikrina teisėtumo, ikiteisminio tyrimo koncentruotumo ir ekonomiškumo principų įgyvendinimą.

**II SKYRIUS
REIKALAVIMAI PRANEŠIMUI APIE ĮTARIMĄ**

4. Pranešimas apie įtarimą yra vienas iš dokumentų, kuriuo asmeniui suteikiamas procesinis įtariamojo statusas. Pranešimu apie įtarimą užtikrinama įtariamojo teisė žinoti, kuo jis yra įtariamas, įtariamasis informuojamas apie kitas turimas teises.

5. Rengiant pranešimą apie įtarimą (BPK 187 str.), prokuroro (neatidėliotinais atvejais – ikiteisminio tyrimo pareigūno) nutarimą pripažinti įtariamuoju (BPK 21 str. 3 d.), prokuroro prašymą ikiteisminio tyrimo teisėjui priimti nutartį pripažinti įtariamuoju užsienio valstybės pilietį dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir BK 7 straipsnio pagrindais, turi būti laikomasi šių principų:

5.1. Įtariamo teisėtumo. Formuluojant įtarimą turi būti laikomasi baudžiamojo ir baudžiamojo proceso įstatymų reikalavimų, įtariamo formuluotėje būtina aprašyti visus teisiškai reikšmingus konkrečios nusikalstamos veikos požymius ir teisingai nurodyti baudžiamojo įstatymo straipsnį, jo dalį, punktą.

5.2. Įtariamo individualumo. Įtariamo formuluotėje būtina aiškiai nurodyti įtariamo asmens vaidmenį, kaltės formą, tiksliai nurodyti įtariamo formuluotėje aprašytą nusikalstamą veiką atitinkantį baudžiamojo įstatymo straipsnį, jo dalį, punktą.

5.3. Įtarimo pagrįstumo. Įtarimas pagrįstas, kai ikiteisminio tyrimo metu surinkta pakankamai BPK 20 straipsnio 1, 3, 4 dalių reikalavimus atitinkančių faktinių duomenų, kuriuos įvertinus padaroma išvada, kad buvo padaryta konkreti nusikalstama veika ir kad ją padarė būtent šis įtariamas asmuo.

5.4. Įtarimo konkretumo. Įtarime turi būti aiškiai ir konkrečiai aprašyta nusikalstama veika (padarymo vieta, laikas, kitos aplinkybės), nurodant inkriminuojamos nusikalstamos veikos sudėties požymius, nustatytus konkrečiame BK straipsnyje, dalyje, punkte. Įtarime nusikalstamos veikos aplinkybės reikia nurodyti tiek, kiek jos nustatytos ikiteisminio tyrimo medžiaga, vengiant dėstyti teisiškai nereikšmingas, perteklines aplinkybes.

6. Pranešimą apie įtarimą sudaro:

6.1. Įžanginė dalis, kurioje nurodoma įstaiga (padalinys), kurios pareigūnas surašė pranešimą apie įtarimą, surašymo data, vieta, ikiteisminio tyrimo bylos numeris ir konstatuojama, kad ikiteisminio tyrimo byloje surinkta pakankamai faktinių duomenų, leidžiančių pagrįstai įtarti, kad asmuo (nurodomas įtariamojo vardas, pavardė, gimimo metai) padarė BK uždraustą veiką.

6.2. Aprašomoji dalis, kuri pradedama nuoroda į BPK 187 straipsnį, kuriuo vadovaujamas įteikiant pranešimą apie įtarimą, ir išdėstoma įtarimo formuluotė, t. y. aprašomos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės (padarymo vieta, laikas, kitos aplinkybės), kurios sudaro inkriminuojamos nusikalstamos veikos sudėtį. Kiekvienos veikos, sudarančios savarankišką nusikalstamos veikos sudėtį, aprašymas baigiamas nurodant tos veikos kvalifikavimą.

6.3. Baigiamoji dalis, kurioje nurodomos įtariamojo teisės (BPK 21 str. 4 d.), pranešimą surašiusio asmens pareigos, vardas ir pavardė, vertėjo ir kitų dalyvavusių asmenų vardai, pavardės, pranešimą įteikusio asmens pareigos, vardas ir pavardė. Pranešimą apie įtarimą pasirašo jį surašęs ir įteikęs pareigūnas ar prokuroras, kiti dalyvavę asmenys. Įtariamasis pranešimą apie įtarimą pasirašo, patvirtindamas pranešimo apie įtarimą įteikimo ir įtariamojo teisių išaiškinimo faktą, ir nurodo pranešimo apie įtarimą įteikimo datą.

7. Naujas (patikslintas ar galutinis) pranešimas apie įtarimą įteikiamas tuo atveju, kai keičiasi įtarimo turinys (BPK 187 str. 2 d.). Įteikus paskesnį pranešimą apie įtarimą, ankstesnis pranešimas apie įtarimą netenka galios.

III SKYRIUS

NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ KVALIFIKAVIMAS IR PERKVALIFIKAVIMAS IKITEISMINIO TYRIMO METU

8. Nusikalstamos veikos kvalifikavimas ikiteisminio tyrimo metu – tai atitikties tarp faktinių veikos aplinkybių ir baudžiamosios teisės normoje numatytos nusikalstamos veikos sudėties požymių nustatymas ir juridinis įtvirtinimas ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro procesiniame dokumente.

9. Nusikalstamos veikos perkvalifikavimas – tai veikos, kurios kvalifikavimas jau yra įtvirtintas procesiniame dokumente, kvalifikavimo pakeitimas, pritaikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnę, sunkesnę ar tapačią pagal sunkumą nusikalstamą veiką, pritaikant kitą BK bendrosios ir (ar) specialiosios dalies straipsnį, dalį, punktą.

10. Esminių faktinių aplinkybių pakeitimas ikiteisminio tyrimo bylos procesiniame dokumente nelaikytinas nusikalstamos veikos perkvalifikavimu, jei dėl tokio pakeitimo nesikeičia taikytina BK bendrosios ir (ar) specialiosios dalies norma. Naujų nusikalstamų veikų nustatymas atliekant ikiteisminį tyrimą taip pat nelaikytinas nusikalstamos veikos perkvalifikavimu.

11. Nusikalstamos veikos kvalifikavimas ikiteisminio tyrimo metu gali nekisti (tokiu atveju pradinis ir galutinis veikos kvalifikavimas sutampa). Kilus būtinybei perkvalifikuoti nusikalstamą veiką, kvalifikavimo procesas pereina šias stadijas:

11.1. Pradinį veikos kvalifikavimą nustato ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras, pradėdami ikiteisminį tyrimą (BPK 166, 169 str.), ir įtvirtina vienu ar keliais alternatyviais procesiniais sprendimais, kuriais įforminama ikiteisminio tyrimo pradžia. Ikteisminio tyrimo pradžios ir jos registravimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro tvirtinamos rekomendacijos.

Pradinis veikos kvalifikavimas taip pat nustatomas ir įtvirtinamas prokuroro nutarime panaikinti nutarimą atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą ir nutarime atnaujinti nutrauktą ikiteisminį tyrimą.

11.2. Tarpinis veikos kvalifikavimas atliekamas ikiteisminio tyrimo metu nustačius naujų faktinių aplinkybių, kurios nebuvo žinomos priimant sprendimą pradėti ikiteisminį tyrimą, arba netinkamai (neteisingai) kvalifikavus veiką procesiniuose dokumentuose, įtvirtinančiuose sprendimą pradėti ikiteisminį tyrimą, taip pat jeigu pasikeitus baudžiamajam įstatymui tirama nusikalstama veika atitinka kitą baudžiamojo kodekso straipsnį, jo dalį ar punktą.

11.3. Galutinis veikos kvalifikavimas ikiteisminio tyrimo metu įtvirtinamas procesiniame dokumente, kuriuo baigiama baudžiamojo proceso ikiteisminio tyrimo stadija (kaltinamajame akte, pareiškime dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu, pareiškime dėl bylos nagrinėjimo pagreitinoto proceso tvarka, nutarime dėl priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo), arba procesiniame dokumente, kuriuo baigiamas baudžiamasis procesas (nutarime nutraukti ikiteisminį tyrimą).

12. Ikteisminio tyrimo metu paaiškėjus, kad tirama nusikalstama veika turi būti kvalifikuojama pagal kitą BK specialiosios dalies straipsnį, jo dalį ar punktą, sprendimas dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo pagal kitą BK specialiosios dalies straipsnį, jo dalį ar punktą nepriimamas. Kilus pagrindui perkvalifikuoti veiką, dėl kurios pradėtas ir atliekamas ikiteisminis tyrimas, prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas, suderinęs su prokuroru, dokumente, kuriuo įformintas sprendimas pradėti ikiteisminį tyrimą, užrašo rezoliuciją tęsti tyrimą dėl kitos veikos, nurodydamas BK specialiosios dalies straipsnį, jo dalį ar punktą. Tokiu atveju nepriimamas nutarimas nutraukti dalį tyrimo dėl veikos, kuri perkvalifikuota pagal kitą BK straipsnį, jo dalį ar punktą, išskyrus Rekomendacijų 14, 15 punktuose nurodytus atvejus. Veiką perkvalifikavus, pildoma nusikalstamos veikos statistinė kortelė (10 kortelė). Antroje šios kortelės eilutėje turi būti įrašomas kodas „2“ (pakeisti).

13. Ikteisminio tyrimo metu nustačius, kad veika, dėl kurios pradėtas ir atliekamas tyrimas, perkvalifikuotina esant požymiams nusikalstamos veikos, dėl kurios tyrimas pradėdamas tik pagal nukentėjusiojo skundą ar jo teisėto atstovo pareiškimą (BPK 167 str. 1 d., 407 str.), kai nėra nukentėjusiojo skundo ar jo teisėto atstovo pareiškimo, tačiau veika turi visuomeninę reikšmę ar ja padaryta žala asmeniui, kuris dėl svarbių priežasčių negali ginti savo teisėtų interesų, prokuroras, perkvalifikudamas veiką, surašo atskirą rašytinį dokumentą – reikalavimą arba nutarimą, kuriame konstatuojamas veikos perkvalifikavimas pagal kitą BK straipsnį, jo dalį, punktą ir nurodomi motyvai, pagrindžiantys veikos visuomeninę reikšmę ar ja padarytą žalą asmeniui, kuris dėl svarbių priežasčių negali ginti teisėtų savo interesų.

14. Kilus būtinybei perkvalifikuoti veiką, dėl kurios jau įteiktas pranešimas apie įtarimą, veika perkvalifikuojama Rekomendacijų 12, 13 punktuose nustatyta tvarka (tokiu atveju įteikiamas naujas (patikslintas ar galutinis) pranešimas apie įtarimą) arba remiantis Rekomendacijų 18, 19 punktų nuostatomis. Nutarimas iš dalies nutraukti ikiteisminį tyrimą priimamas tik tokiu atveju, kai paskesniu pranešimu apie įtarimą nebeinkriminuojama viena ar kelios realiąją nusikalstamų veikų sutaptį sudarančios veikos, dėl kurių buvo suformuluotas įtarimas ankstesniu pranešimu apie įtarimą, taip pat kai paskesniu pranešimu apie įtarimą nebeinkriminuojamas bendrininkavimas su vienu ar keliais asmenimis (tyrimas iš dalies nutraukiamas šių asmenų atžvilgiu).

15. Nutarimas iš dalies nutraukti ikiteisminį tyrimą priimamas ir tuo atveju, kai dėl veikos perkvalifikavimo visiškai nebelieka požymių, dėl kurių ikiteisminio tyrimo metu asmuo buvo pripažintas nukentėjusiuoju ar civiliniu ieškovu. Apie šį sprendimą informuojami proceso dalyviai, kurie gali skųsti prokuroro nutarimą BPK 214 straipsnio nustatyta tvarka.

16. Jei dėl veikos perkvalifikavimo buvo pašalintos ar pakeistos aplinkybės, kuriomis yra suinteresuoti proceso dalyviai: civilinis ieškovas, nukentėjusysis ir jų atstovai (pvz., perkvalifikuojant veiką iš BK 182 str. 2 d. į BK 182 str. 1 d., kai keičiasi (mažėja) nustatytos turtinės žalos suma ir dėl to keičiasi veikos kvalifikavimas, arba perkvalifikuojant veiką iš BK 135 str. į BK 138 str. ir pan.), šie asmenys turi teisę, susipažinę su bylos medžiaga, pateikti prašymus ir skundus dėl veikos perkvalifikavimo. Tokiu atveju prokuroras, nagrinėjantis tokį prašymą ar skundą, nutarime ar atsakyme į prašymą turi motyvuotai pasisakyti dėl veikos perkvalifikavimo.

17. Kaltinamajame akte nurodytos veikos esminės faktinės aplinkybės ir nusikalstamos veikos kvalifikavimas turi sutapti su galutiniame pranešime apie įtarimą nurodytomis veikos esminėmis faktinėmis aplinkybėmis ir įtvirtintu veikos kvalifikavimu, išskyrus Rekomendacijų 18 ir 19 punktuose nurodytas išimtis.

18. Išimtiniais atvejais kaltinamajame akte nurodytos veikos kvalifikavimas gali skirtis nuo veikos kvalifikavimo, nurodyto galutiniame pranešime apie įtarimą. Baigiamojoje ikiteisminio tyrimo stadijoje prokurorui nustačius, kad veika kvalifikuotina pagal baudžiamąjį įstatymą, lengvinantį įtariamojo padėtį, lyginant su nurodytu galutiniame pranešime apie įtarimą, prokuroras, kaltinamajame akte aprašydamas nusikalstamą veiką, nekeisdamas esminių veikos faktinių aplinkybių gali ją kvalifikuoti pagal baudžiamąjį įstatymą, lengvinantį įtariamojo padėtį, tik esant visoms šioms sąlygoms:

18.1. Jei veika perkvalifikuotina pagal baudžiamąjį įstatymą, lengvinantį įtariamojo padėtį (baudžiamuoju įstatymu, lengvinančiu įtariamojo padėtį, laikytinas toks, kuris kuriuo nors aspektu lengvina įtariamojo padėtį: jame gali nebūti atskirų BK straipsnių, jų dalių, punktų, atskirų nusikalstamos veikos požymių (kvalifikuojančiųjų sudėties požymių), gali būti nustatyti kitokie nusikalstamos veikos sudėties požymiai, lengvinantys įtariamojo teisinę padėtį (privilegijuojantys sudėties požymiai), numatyta švelnesnė bausmė ir pan.).

18.2. Jei perkvalifikuoja veiką jos aprašyme nereikia keisti esminių faktinių aplinkybių ar nurodyti naujų, turinčių neigiamos įtakos įtariamojo galimybėms gintis.

18.3. Jei perkvalifikuojant veiką kaltinamajame akte aprašytų veikos požymių visuma yra baudžiamojo įstatymo, nurodyto galutiniame pranešime apie įtarimą, nustatytų požymių visumos dalis.

18.4. Jei veikos perkvalifikavimas neturės neigiamos įtakos nukentėjusiojo ir (ar) civilinio ieškovo teisėms ir teisėtiems interesams.

19. Išimtiniais atvejais kaltinamajame akte nurodytos veikos faktinės aplinkybės gali skirtis nuo faktinių aplinkybių, nurodytų galutiniame pranešime apie įtarimą. Baigiamojoje ikiteisminio tyrimo stadijoje prokurorui nustačius, kad galutiniame pranešime apie įtarimą nurodytos veikos aplinkybės, kurios nėra esminės, skiriasi nuo byloje užfiksuotų faktinių aplinkybių ar gali būti pašalintos kaip neesminės, prokuroras, kaltinamajame akte aprašydamas nusikalstamą veiką, gali nurodyti kitokias faktines aplinkybes, nei nurodytos galutiniame pranešime apie įtarimą, taip pat pašalinti iš veikos aprašymo aplinkybes, kurios buvo nurodytos galutiniame pranešime apie įtarimą, tik esant visoms šioms sąlygoms:

19.1. Jei keičiamos faktinės aplinkybės nėra esminės (faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi tada, kai prisideda tos pačios nusikalstamos veikos epizodai, iš esmės pasikeičia nusikalstamų veikų apimtis, nusikalstamos veikos padarymo laikas, vieta, būdas ir pan., jeigu tai turi įtakos veikos teisiniam kvalifikavimui ar įtariamojo galimybėms gintis).

19.2. Jei dėl faktinių aplinkybių pakeitimo nesikeičia veikos kvalifikavimas.

19.3. Jei aplinkybių pakeitimas neturi neigiamos įtakos įtariamojo galimybėms gintis nuo kaltinimo (kiekvienam atveju turi būti įvertinama, ar gynyba dėl taip pakeistų faktinių aplinkybių galėtų būtų kitokia) ir neigiamos įtakos nukentėjusiojo ir (ar) civilinio ieškovo teisėms ir teisėtiems interesams.

19.4. Jei aplinkybes patvirtina ikiteisminio tyrimo metu surinkti duomenys ir dėl šių aplinkybių nereikia papildomai atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmų.

20. Rekomendacijų 18 ir 19 punktais gali būti vadovaujamasi prokurorui surašant nutarimą perduoti bylą teismui taikyti priverčiamąsias medicinos priemones ir baigiant tyrimą pagreitinoto proceso tvarka. Nurodytų punktų nuostatos netaikomos baigiant tyrimą pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu.

21. Išimtimis, nurodytomis Rekomendacijų 18 ir 19 punktuose, negalima vadovautis, kai:

21.1. Nustatoma, kad veika perkvalifikuotina pagal baudžiamąjį įstatymą, sunkinantį įtariamojo teisinę padėtį, lyginant su baudžiamuoju įstatymu, pagal kurį asmeniui įteiktas pranešimas apie įtarimą, taip pat nustačius, kad asmeniui inkriminuotinos iš esmės skirtingos nuo nurodytų pranešime apie įtarimą ar papildomos esminės faktinės aplinkybės. Tokiais atvejais asmeniui turi būti įteikiamas naujas (patikslintas ar galutinis) pranešimas apie įtarimą.

21.2. Dėl nusikaltimo, už kurį numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir BK 7 straipsnio pagrindais, įtariamas užsienio valstybės pilietis, kuris yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir kuris Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių numatytais atvejais negali būti išduotas ar perduotas Lietuvai, prokuroro prašymu yra pripažintas įtariamuoju ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi.
